

HOMEROS

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN

—
Araştırma
İnceleme
—

RÜSTEM ASLAN

Prof. Dr. Rüstem Aslan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya Anabilim Dalı'ndan mezun oldu.

1988 yılında Prof. Dr. M. Osman Korfmann'ın başlattığı yeni dönem Troya kazılarına öğrenci olarak katıldı. Lisans sonrasında Tübingen Üniversitesi'nde (Almanya) Prof. Korfmann'ın yanında Troya ve Troas konusunda yüksek lisans ve doktora çalışması yaptı. 1988 yılından itibaren Anadolu'nun farklı bölgelerindeki (Tekirdağ, Urfa, Diyarbakır) arkeolojik çalışmalarının yanı sıra, aralıksız bir şekilde Troya kazılarına katıldı. 2005'te Prof. Korfmann'ın ölümü sonrasında Troya kazı eşbaşkanlığını yaptı. 2013 yılından beri Troya kazı başkanlığını yürütmektedir.

2006 yılından beri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde arkeoloji dersleri veren Prof. Dr. Rüstem Aslan'ın Troya ve Troas konulu Türkçe, İngilizce, Almanca çok sayıda kitap ve makalesinin yanı sıra, İngilizce ve Almancadan çeviri kitapları da vardır.

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTABI

Troya Yeni Başlayanlar İçin

HOMEROS

Yeni Başlayanlar İçin

Yazan: Rüstem Aslan

Editör: Aslı Güneş

Yayın hakları: © 2025 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Temmuz 2025 / ISBN 978-625-5941-94-7

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Taylan Polat

Sayfa uygulama: Gökçen Yanlı

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Homeros

Yeni Başlayanlar İçin

Rüstem Aslan

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	13
KİM BU HOMEROS?.....	17
HOMEROS HAKKINDA KEŞİN OLARAK NE BİLİYORUZ?.....	22
HOMEROS HAKKINDA EN ESKİ YAZILI BELGELER	23
HOMEROS SORUSU: BİR ŞAİR Mİ, BİR GELENEK Mİ?.....	26
NEOKLASİK ÇAĞDA HOMEROS.....	28
HOMEROS METİNLERİ NEDİR?.....	30
I. BÖLÜM/ KADİM HOMEROS SORUSU VE CEVAPLARI.....	35
HOMEROS İSMİNİN ANLAMI VE MODERN TARTIŞMALAR	38
ROMALILARIN HOMEROS YORUMU	42
SMYRNA'LI MELESİGENES Mİ?	43
HERKEŞİN HEMŞERİSİ SMYRNA'LI HOMEROS	45
HOMEROS ZAMANI	46
"GÜL PARMAKLI" BİR OZAN	48
HOMEROS GÖRDÜĞÜNÜ MÜ YAZIYORDU?.....	49
II. BÖLÜM/HOMEROS DESTANLARINA YÖNELİK DÜŞÜNSEL YAKLAŞIMLAR	65
ANALİZCİLER	67
BİRLEŞTİRİCİ (ÜNİTER) YORUMLAR.....	69
Sözel Gelenek Yorumcuları (<i>Oral Poetry</i>)	70
YENİ ANALİZCİLER.....	74
BİLEŞİK YÖNTEM	76
III. BÖLÜM/ ANTİK SESİN YANKISI: HOMEROS'UN DESTANLARI	81
HOMEROS'A AİT GERÇEK ESERLER	84
<i>İlyada</i> destanı:	84
Kapsamı ve bölümleri.....	84
Destanın ismi	85
İçerik ve kompozisyon	85
<i>Odysseia</i> destanı	86
Kapsamı ve bölümleri.....	86
Destanın ismi	87
İçerik ve kompozisyon	87
IV. BÖLÜM/EPİK SÖYLEMİN TAŞIYICILARI: HOMEROS'UN ANLATICILARI.....	91
DESTANLARDAKİ VE DİZELERDEKİ HOMEROS	93
Anlatıcı Homeros.....	108
<i>İL YADA</i> VE <i>ODYSSEİA</i> DESTANLARININ İSİMLERİ.....	109
HOMEROS'UN ANLATICILARI	110
Anlatan "Şarkıcı".....	110

ŞARKILARDA/DESTANLARDA SÜRE	111
ŞARKILARIN İÇERİKLERİ	113
KAHRAMANLIK ŞİİRLERİ	114
EPİK EVRENİN İKİ YÜZÜ: TANRILAR VE KAHRAMANLAR	115
ORTAK KAHRAMANLIK SEFERLERİ	116
KAHRAMANLIK ŞARKILARI	118
TROYA: BİR SAVAŞIN HAFIZASI VE ANLATILARI	119
Tanrılar ve insanlar arasında: Savaşın kökleri ve katmanları	120
DESTANSI SÖZÜN MİMARİSİ: HOMEROS ANLATILARINDA	
ANLATIM YÖNTEMLERİ	124
Geleneksel anlatım araçları.....	124
DESTANSI DÜNYADA TANRILAR: HOMEROS'TA İLAHİ	
MÜDAHLE VE KADER.....	125
Tanrıların insani yaşantısı.....	125
Tanrıların kader üzerindeki tartışmalı etkisi.....	125
Tanrılar ile “Kader” (<i>Moirai</i>) arasındaki ilişki	126
ANLATININ TANRISI: EPİKLERDE HER ŞEYİ BİLEN SÖZCÜ.....	126
İLHAM PERİLERİ'NİN FİSİLTİSİNDEN DESTANA: HOMEROSÇU ANLATININ KURULUŞU.....	127
EPİK KURMACA ÜÇGENİ: DOĞRU, YALAN VE HAYAL İÇ İÇE.....	128
KULAKTAN SAYFAYA: HOMEROS DESTANLARININ HAFIZA SERÜVENİ.....	131
PROÖMİUM'DAN MODERN ÖNSÖZE: ANLATI AÇILIŞLARININ EVRİMİ	132
Söyle Tanrıça...: Destanların ilk sayfasında açılan dünya	133
Kitabın kapısında: İçindekilerden önsöze geçişin anlatısal rolü	134
SÖZÜN DOĞDUĞU AN: İLHAM PERİLERİNİ ÇAĞIRMAK	135
KİTAPLAR MI ŞARKILAR MI?.....	136
BİR ŞAİRDEN SONSUZ OKUYUCULARA: HOMEROS METİNLERİNİN SERÜVENİ	137
SÖZLÜDEN YAZILIYA BİR DÖNÜŞÜM: İÇERİĞİN YENİ ŞEKLİ	139
EPİK YAPININ KATMANLARI: DESTANLARDAKİ KURGU FARKLILIKLARI VE TEMATİK AÇILIMLAR	140

V. BÖLÜM/ HOMEROS'UN <i>İLYADA</i> VE <i>ODYSSEİA</i> DESTANLARINDA KURGUSAL YAPI VE ANLATIM TEKNİKLERİ.....	143
<i>İLYADA</i> 'DA EPİK ANLATIMIN ARAÇLARI: KURGU, YAPI VE TEKNİK.....	145
Savaşın Birinci Günü	147
Savaşın İkinci Günü	153
Savaşın Üçüncü Günü	154
Savaşın Dördüncü Günü	167
<i>ODYSSEİA</i> 'DA EPİK ANLATIMIN ARAÇLARI: KURGU, YAPI VE TEKNİK.....	173
YOKLUĞUN İZİNDE: TELEMACHOS'UN BABASINI ARAYIŞI	177
NOSTOS'UN PEŞİNDE: ODYSSEUS'UN DÖNÜŞ YOLCULUĞU.....	180
BABA, OĞUL VE TANRIÇA: İTHAKA'DA KADERİN DÜĞÜMLENDİĞİ ANLAR	185
ODYSSEUS'UN SON SAVAŞI: EVDE KAZANILAN EPİK ZAFER.....	187

VI. BÖLÜM/ ŞİİRLE RESMETMEK: HOMEROS'UN EPİK BENZETMELERİNDE GÖRSEL DERİNLİK.....	191
EPİK BİR FIRÇA DARBEŞİ: <i>İLYADA</i> 'DA GÖRSELLİĞİN DİLİ OLARAK	

BENZETMELER	194
KAYIP ZAMANIN İZİNDE: <i>ODYSSÉEIA</i> 'DA KARŞILAŞTIRMALARLA	
KURULAN HAFIZA	203
BEKLEYİŞİN SONU: İNTİKAM SAATİNE DOĞRU	209
Ölümler Ülkesi, yaşayanın soruları: <i>Odysséeia</i> 'da yeraltı yolculuğu	211
Laertes'in bahçesi: Baba ve oğulun tanışması	211
Kan davası ve barış: Zeus ve Athena'nın müdahalesi	212
 VII. BÖLÜM/ DOĞU'DAN GELEN ESİN: <i>İLYADA</i> VE <i>ODYSSÉEIA</i> 'DA MEZOPOTAMYA	
VE YAKINDOĞU EDEBİYATININ YANSIMALARI	213
GILGAMIŞ'TAN HOMEROS'A	216
 VIII. BÖLÜM/ ZAMANI AŞAN SÖZCÜKLER: BATI KÜLTÜRÜNDE HOMEROS'UN SESİ....	231
DİLDEN DİLE, KUŞAKTAN KUŞAĞA: HOMEROS'UN EVRENSEL SERÜVENİ	233
ROMA DÖNEMİ'NDE HOMEROS ÇEVİRİLERİ	244
ORTAÇAĞ LATİN DÜNYASINDA HOMEROS'UN YOKLUĞU VE GÖLGESİ	249
UNUTULUŞTAN EVRENSELLİĞE: HOMEROS'UN RÖNESANS YOLCULUĞU	255
TROYA'NIN YANKISIYLA ULUS KURMAK: HOMEROS VE AVRUPA EDEBİYATI	259
ORTAÇAĞ'IN GÖLGESİNDEN BAROK'UN IŞIĞINA: ALMAN DÜŞÜNCESİNDE	
HOMEROS	260
BAROK ZİHNİNDE <i>ODYSSÉEIA</i> : KAHRAMANLIK DESTANINDAN	
BİREYSEL ANLATIYA	261
JOHANN HEINRICH VOSS'UN DÖNÜŞTÜRÜCÜ HOMEROS ÇEVİRİLERİ	264
FİLOLOJİK DERİNLEŞME VE WOLFGANG SCHADEWALDT	265
EPİK ANLATIMIN MODERNLEŞMESİ: BRECHT, MANN VE BROCH MITOLOJİK	
BİLİNÇ VE HOMEROS'UN MODERN YORUMLARI	266
HOMEROS'UN ZAMANSIZLIĞI: <i>HYPERİON</i> 'DAN <i>KASSANDRA</i> 'YA	267
İNGİLTERE'DE HOMEROS'UN SESİ	269
HOMEROS PARİS'E UĞRADIĞINDA: BİR DESTANIN FRANSIZ EDEBİYATINA	
YOLCULUĞU	272
İTALYANCADA ANTİK BİR NEFES	274
HOMEROS VE RUS RUHU	277
Tarihsel ve siyasi arka plan	277
Klasik mirasla sembolik bağlar	277
Çar Petro ve klasikleşme politikaları	278
Bilim ve edebiyat alanında yansımalar	278
Klasik kültürün mimariye ve sanata yansımaları	279
"Yunan Projesi" ve klasik mirasın politikleştirilmesi	279
Erken çeviri girişimleri ve Lomonosov'un etkisi	281
Homeros ve Hristiyanlaştırılmış epik algı	282
Dostoyevski: Homeros ve mesihi anlam katmanları	283
Tolstoy: <i>Savaş</i> ve <i>Barış</i> 'in Homerosçu kökleri	283
 IX. BÖLÜM/DOĞU'NUN GÖZÜNDEN HOMEROS: BİR EPİK ŞAİRİN	
KÜLTÜRLERARASI SERÜVENİ	287
İSLAM TARİHİNDE HOMEROS	289
Homeros destanlarının Arapçaya çevirileri	290

OSMANLI'NIN GÖLGESİNDE, TÜRKİYE'NİN UFKUNDAKİ HOMEROS.....	295
Tarih, siyaset ve kültürün kesişiminde: Destanların Türkçeye çevrilmesi	295
HOMEROS'UN ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATINDAKİ YANKISI: MİT VE MODERNLİK ...	308
Türk şiirinde Homeros etkisi.....	309
TÜRK ROMANINDA HOMEROS'UN YANKILARI: EPİK VE MODERN ANLATILAR	314
 X. BÖLÜM/ MODERN YUNAN EDEBİYATINDA EFSANENİN SESİ.....	319
 XI. BÖLÜM/ TANRILAR, KAHRAMANLAR VE EKRANLAR: HOMEROS'UN POPÜLER KÜLTÜRDEKİ HİKÂYESİ	327
ODYSSEUS'UN KAMERA ARKASINDAKİ MACERASI: SİNEMA VE EFSANENİN BULUŞMASI.....	331
MİTİN YENİ SAHNESİ: ÇİZGİ ROMANLAR, TELEVİZYON VE DİJİTAL DÜNYADA HOMEROS.....	341
 İSİMLER VE KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ	347
 KRONOLOJİ VE ÖNEMLİ OLAYLAR	355
 BİBLİYOGRAFYA	361

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Bu alışma, Homeros ve destanlarını Türkçeye
kazandırmak için yaşamları boyunca büyük bir özveriyle
emek veren Azra Erhat ve A. Kadir'e adanmıştır.

Ö N S Ö Z

Bu kitap kırk yıl önce Azra Erhat ve A. Kadir'in güzel Türkçelerinden okumaya başladığım, ozanlar ozanı Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* destanlarının bende bıraktığı etkinin bir sonucudur. Kimi zaman sonuçsuz, kimi zaman anlamsız, kimi zaman dolu dolu yaşadığım hayatımda "Homeros'la ilgili bir kitabım olsun yeter" şiarıyla kaleme alınmıştır. Homeros destanlarının üç bin yıldır hayatın neredeyse her alanında bıraktığı ve bırakmaya devam ettiği izlerde, anadilim Türkçede "küçücük bir pay" da benden olsun istedim.

Peki ama bin yıllardır Homeros neden hâlâ bu kadar önemli?

Geçmişte Homeros üzerine olduğu kadar hiç kimse hakkında bu denli çok tartışılmamıştır. En azından, *İlyada* ve *Odyseia* kadar etkili eserler ortaya koymuş başka bir yazar yoktur. 1935 yılında filolog Erich Bethe bu konuda şu çarpıcı tespitte bulunmuştur: "Homeros'un kimliğini kavramaya çalışan herkes, tüm çabalarının sonunda sadece yok olup giden bir gölgeyi kucaklamıştır."¹

Bir gölge, hatta belki de birden fazlası: Günümüzde bile birçok araştırmacı, Homeros'un tek bir şair mi, yoksa gölgelerden oluşan bir şair kolektifinin, bir ozanlar ordusunun ürünü mü olduğu konusunda tartışmaktadır. 20. yüzyılda sözlü şiir geleneği üzerine gerçekleştirilen alan araştırmaları, Homeros'a atfedilen iki destanın bu gelenekten büyük ölçüde etkilendiğini ortaya koymuş, böylece yazarın kimliği konusundaki belirsizliği daha da derinleştirmiştir.

1. Erich Bethe. Homerphilologie heute und künftige. Hermes 70.1. 1935. s. 46.

Filolojiyi modern bir disiplin olarak kuran Friedrich August Wolf'un görüşlerinden esinlenen Friedrich Nietzsche, 1869 yılında "Homeros" ismini bir şair adının ötesinde "estetik bir yargı" olarak değerlendirir. Öte yandan, İngiliz klasik filolog Martin L. West gibi bazı araştırmacılar ise şairi yalnızca "P" harfiyle –*the Poet of the Iliad* (İlyada'nın Şairi)– anmayı önermiştir.

Bu küçük, mütevazı kitabın yazarı, eldeki daha sağlam kanıtlara rağmen, özellikle orta Avrupa filologlarının büyük ölçüde mutabık kaldığı "Homeros'un tarihsel varlığı"nı genel hatlarıyla kabul etmektedir. Homeros'un etnik kökenine dair yürütülen tartışmalar ise, onun ismi ve kimliği etrafındaki çekişmeler kadar hararetlidir. Homeros'un Symrinalı (İzmirli) olduğu bugün artık neredeyse kesinlik kazanmışken, şair Raoul Schrott'un 2006 tarihli tezlerinden sonra Homeros örneği, Avrupa edebiyatının kökeninin Batı'ya mı yoksa Doğu'ya mı ait olduğu sorusunu çok güçlü bir şekilde yeniden gündeme taşımıştır: Homeros "Batı dünyasının babası" mı, yoksa "Doğulu bir esir" mi? Bu soru çoktan kültürel, hatta siyasal bir meseleye dönüşmüştür.

Ancak Homeros doğası gereği heterojendir; kelimenin tam anlamıyla çeşitlidir, dokuz canlıdır. O, hem bir yansıtma alanı hem de özlenen bir figür olarak varlık gösterir. Homeros'a dair vizyonlar, hayaller ve düşler yalnızca 18. yüzyıldaki büyük "Homeros çılgınlığı" ile sınırlı değildir. Antikçağda bile –günümüzden yaklaşık iki bin sekiz yüz yıl önce– bu büyük ustanın kimliği üzerine spekülasyonlar yapılmaya başlanmıştır. Renkli anekdotlarla süslenmiş biyografik tasvirler oldukça popüler olmuştur.

Ne olursa olsun, Doğu-Batı edebiyat tarihinin başlangıcındaki en etkili isim olarak karşımızda bir ozan durmaktadır: HOMEROS.

Bu isim, bireysel biyografi üzerinden bir yazarla eserini ilişkilendirme çabasının soyutluğunu simgeler. Bu nedenle bu çalışmada yalnızca Homeros metinlerine değil, aynı zamanda "yazar" figürüne de odaklandım. Ancak bu alanın adeta mayınlı bir tarla olduğunu aklımdan hiç çıkarmadım. Antik edebiyat teorisi ve pratiği, bu tehlikeleri açıkça ortaya koyar: Sanat ile hayat arasındaki özsel farklılık, bu tür girişimlerin doğasında bir sınır oluşturur.

Homeros'a dair biyografik rekonstrüksiyonun tehlikesini, 2. yüzyılda yaşamış hiciv ustası Samsatlı Lukianos şu sözlerle özetler: "Homeros hakkında –şiiri hariç tutulursa– güvenilir bir şey söylemek neredeyse mümkün değildir."²

Joachim Latacz'a göre, "Homeros'un kişiliği üzerine süregelen temel tartışma noktaları ve Lukianos'un bu tartışmadan çıkardığı sonuç, yaklaşık iki bin yıl boyunca özünde değişmemiştir." Edebiyat tarihi işte bu belirsizlikler içinde kendi başlangıcını yaratmış, kendi kendini şiirden doğurmuştur.

Homeros'a dair kaynakların belirsizliğine bir de türsel özellikler eklenir: Kahramanlık destanları, otobiyografik bir şiir türü değildir. Bu nedenle Homeros'a atfedilen eserler onun yaşamı hakkında spekülasyon yapmak için oldukça sınırlı bir alan sunar. Yine de bu alan vardır ve oldukça da çekicidir.

Bu kitapta Homeros'la ilgili *her şeyi* bir araya getirmek için büyük bir çaba gösterdim.

Elinizde tuttuğunuz bu eser, bu çabanın ve Troya'ya adanmış kırk yıllık ömrün serencamıdır.

Binlerce yıldır dünya kültür ve edebiyatını etkileyen Homeros konusundaki bu mütevazı kitabın yayımlanmasında emeği geçen Doğan Kitap'a, özellikle de Cem Erciyes ve Aslı Güneş'e çok teşekkür ederim.

2. Samsatlı Lukianos. *Seçme Yazılar I-II-III*. Çev. Nurullah Ataç. Günümüz diline uyarlayan Mustafa Şerif Onaran, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999, s. 222 ve devamı.

Doğu-Batı edebiyat tarihinin başlangıcındaki en etkili isim olarak karşımızda bir ozan durmaktadır:

HOMEROS

İlyada ve *Odyseia* destanları kahramanlık öykülerinin yazıya geçirilmiş halleri mi, yoksa Homeros'a ait özgün eserler mi?

Troya kazı başkanı Prof. Dr. Rüstem Aslan, bu soruların peşinden üç bin yıllık bir iz sürme yolculuğuna çıkıyor. Homeros'un yaşam dünyasını aydınlatıyor, eserlerine giriş niteliğinde bir bakış sunuyor, birçok şaşırtıcı unsuru gün yüzüne çıkarıyor. Okuru Homeros ve destanlarının kahramanları Hektor, Akhilleus, Helene ve Odysseus ile buluşturuyor. Destanların izini sürerek antikçağın en ünlü şairinin üzerindeki gizemi kaldırıyor ve kadim "Homeros Sorusu"na yeni cevaplar veriyor.

Prof. Dr. Rüstem Aslan'ın çalışması, edebiyatçıların ya da edebiyatçı olmak isteyenlerin Homeros'u neden okumaları gerektiğini örnekleriyle anlatıyor. Homeros'u merkeze yerleştirerek *İlyada* ile *Odyseia*'yı tüm edebi ve yapısal özellikleriyle analiz ediyor.

QR kodu okutunuz

Dijital fiyat etiketi

tavsiye edilen
KDV'siz
satış fiyatı

₺ 380

Sertifika no: 44919

ISBN 978-625-5941-94-7

**Doğan
Kitap**